

Eerste bewoners

Rond het jaar 1000 bestaat het Reeuwijkse land uit een uitgestrekte moerasvlakte van riet en veenmos. Door die wildernis stromen veenstroompjes in de richting van de rivier. Alleen langs de Oude Rijn en de Hollandsche IJssel wonen mensen. De Romeinen hebben daar hun sporen achter gelaten. Op de oude nederzettingen van de Romeinen ontstaan plaatsen als Alphen aan den Rijn, Zwammerdam en Woerden. In de veenwildernis, die zich uitstrekt tussen de twee rivieren is niets te zoeken; alleen vogels, riet en wild.

Ontginners

Vanaf ongeveer 1200 gaat het Reeuwijkse land ingrijpend veranderen. De ontginners gaan aan de slag met het in cultuur brengen van die veenwildernis. Een hele klus, die bewondering afdwingt. Met schop en spa graven zij sloten en greppels om het water af te kunnen voeren. De ontginners beginnen aan hun zware karwei langs een bestaande veenstroom als bijvoorbeeld de Gouwe. Daar bouwen zij hun huizen, kapellen en daar komen later ook de boerderijen te staan. Loodrecht op de veenstroom graven de pioniers sloten. Het water wordt afgevoerd naar de veenstroom en zo wordt kavel voor kavel drooggelegd. Het werk van de ontginners is nog prachtig zichtbaar in het karakteristieke slotenpatroon. Strak en recht en daardoor herkenbaar als mensenwerk.

Watermanagers en boeren

Door de verbeterde drooglegging kunnen boeren het land in gebruik nemen. Zij verbouwen granen en laten hun dieren grazen. Er ontstaat echter een probleem. Door de afwatering zakt het veen in elkaar. Na verloop van een aantal eeuwen is de hooggelegen veenvlakte ingeklonken en ligt lager dan de rivier. Om hun land te beschermen tegen instromend

rivierwater moeten de boeren dijken en dammen opwerpen. Maar ook het overtollige water uit hun percelen moet weg. De eerste molenaars doen dat met simpele middelen: de polder is hiermee een feit. Omdat het land blijft zakken, wordt het uiteindelijk te nat voor akkerbouw. De hennepeteelt houdt langer stand. Gras en koeien worden kenmerkend voor het Hollandse polderland. Veehouders zorgen nog steeds voor openheid in het Reeuwijkse land.

Naoorlogse bewoners

Na de Tweede Wereldoorlog komen er meer mensen in het Reeuwijkse land wonen en het aantal inwoners van Reeuwijk groeit. Nieuwbouw schept woongelegenheden voor nieuwe bewoners, die veelal werken in de drukke Randstad. Zij vinden binnen het Reeuwijkse land een rustige plek om te wonen en te recreëren.

Ontstaan van de plassen

In de Gouden Eeuw gaat het Holland economisch voor de wind. De steden groeien en de bedrijvigheid neemt toe. Dat vraagt veel bouw- en brandstoffen. De houtvoorraad van Holland (= houtland) raakt op, maar een energiecrisis maakt vindingrijk. De uitgebreide veengebieden van Holland gaan turf leveren, wat een prima brandstof is. Pas vanaf 1675 gaan turfmakers ook in het Reeuwijkse land op grote schaal aan de slag. In de 18de eeuw bereikt de vervening rond Sluipwijk haar hoogtepunt. Honderden baggermannen, veenmeiden en andere seizoensarbeiders doen hier hun zware werk. De turfschippers varen uiteindelijk vele miljoenen turven naar Gouda en andere Hollandse steden. Daar worden ze gebruikt als energiebron voor de bierbrouwerijen, blekerijen en pijpenfabrieken. Door al dat zweegen zijn uiteindelijk 13 Reeuwijkse Plassen ontstaan.

Brasserie - Café - Restaurant
Het Wapen van Reeuwijk *U bent van harte welkom!*

- Verhuur Volta 540 elektroboten
info/reserveren: (0182) 30 17 74

NIUW
 Exclusieve arrangementen met klassieke Salonboot Salsten voor 20-25 personen.

Notaris d'Aumerielaan 17 • Reeuwijk • tel. (0182) 39 23 64 • www.wapenvanreeuwijk.nl

Uitgave: Gemeente Reeuwijk
 Concept & teksten: Watersnip Advies, dhr. F. van Wijk
 Foto's: Watersnip Advies, dhr. B. Bendsdorp, Graficelly
 Ontwerp: Graficelly
 Cartografie: Lizard Point

Oplage: 750 exemplaren

Voor meer informatie kunt u kijken op www.reeuwijkseland.nl

Februari 2005

Informatie over deze en andere routes is verkrijgbaar bij de ANWB en VVV kantoren in het Groene Hart

VVV / ANWB Alphen aan den Rijn
 Wilhelminastraat 1
 0172 495600

VVV Boskoop
 Reijerskoop 54
 0172 214644

VVV Gouda
 Markt 27
 0900 46832888

VVV Montfoort
 Hoogstraat 36a
 0348 474558

VVV Oudewater
 Kapellestraat 2
 0348 564636

VVV Schoonhoven
 Stadhuisstraat 1
 0182 385009

Kaasmuseum Bodegraven
 Het Evertshuis - Spoorstraat 15 - Bodegraven
 0172 650909
 open: zaterdag 10.00 - 16.00 uur
 op werkdagen volgens afspraak
 (0172 473058 of 0172 612941)

Museum Bisdom van Vliet
 Hoogstraat 166 - Haastrecht
 0182 501354
 open: half april t/m half oktober
 di t/m do 10.00 - 16.00 uur /
 za & zo 14.00 - 17.00 uur

Poldermuseum Gemaal de Hooge Boezem
 Hoogstraat 31 - Haastrecht
 0182 503131
www.gemaalhaastrecht.nl
 open: april t/m oktober
 di t/m za 10.00 - 16.00 uur

Boomkwekerijmuseum
 Reijerskoop 54 - Boskoop
 0172 217756
 april t/m september
 di t/m vr 13.30 - 16.30 uur / za 12.00 - 16.00 uur

Fort Wierickerschans
 Zuidzijde 132 - Bodegraven
 0348 451559 (rondleiding alleen op afspraak,
 vanaf 10 personen)
www.staatsbosbeheer.nl

VVV / ANWB Woerden
 Molenstraat 40
 0348 414474

Agentschap Bodegraven
 Spoorstraat 15
 0172 618484

Agentschap Nieuwkoop
 Regthuysplein 22
 0172 571120

Folderpost Reeuwijk - Gemeentehuis Reeuwijk
 Raadhuisweg 3
 0182 390100

Folderpost Streekmuseum Oudheidkamer Reeuwijk
 Oudeweg 3
 0182 393773

Agentschap Vliet (Haastrecht)
 Hoogstraat 31
 0182 503131

Fietsroute

28 km

Veenweideroute

Op ontdekkingsstocht in het REEUWIJKSE LAND

Sporen uit het verleden zichtbaar in het heden

Beeldbepalend zijn de honderden sloten die in het Reeuwijkse land aanwezig zijn. Ze vormen met de weidepercelen een prachtig 'slagenlandschap'. Naast de bekende knotwilgen langs de kaden en wegen, zijn in het land hier en daar **geriefhoutbosjes** te zien. Deze werden door de boer gebruikt om zijn houtvoorraad steeds aan te vullen.

De plassen zijn als kamers in het Reeuwijkse Land, waarbij elke plas zijn eigen sfeer en karakter heeft. De **eilanden** in de plassen zijn restanten van de voormalige legakkers en damhoeken. Op veel eilanden staan **schiethutten**, die aangeven dat er gejaagd wordt op eenden. Dat is een overblijfsel uit de tijd dat jagen echt nodig was om in het levensonderhoud te voorzien. Nog steeds wordt er gevist in de plassen. De **fuikenstokken** laten dat zien. Met name paling en snoekbaars zijn in trek bij de vissers.

Naast veel grote nieuwbouwpanden zijn er enkele **kleine huisjes** te ontdekken. Deze werden bewoond door de turfmakers en daggelders. Grote gezinnen in een kleine woning. Vaak was een grote **moestuין** naast het woninkje aanwezig om de noodzakelijke aardappels en groenten te leveren. In de berm stond vaak een **geit** - de koe van de armen.

De **droogmakerijen** zijn goed herkenbaar in het Reeuwijkse land. Ze liggen als diepe kommen in het landschap, met een duidelijk verschil in hoogte. De **dijken** om de droogmakerijen zijn belangrijke waterkeringen en moeten goed onderhouden worden. Om het water in de diepste plekken af te voeren, zijn **molentjes** in het land opgesteld. Naast de graslandpercelen is er **sierteelt**. Smalle percelen waar allerlei gecultiveerde bomen en struiken worden gekweekt. Een en al bedrijvigheid in het Reeuwijkse land.

OBJECTEN LANGS DE ROUTE

- 1 's-Gravenbroekseweg 156**
De Rokende Turf is genoemd naar de herberg die vroeger op de plaats van het naastgelegen blokje woningen stond. De herberg kreeg zijn naam vanwege de rook die als gevolg van het stoken van natte turf ontstond. Het huidige gebouw heeft dienst gedaan als lagere school. Nu is het een groepsaccommodatie.
- 2 's-Gravenbroekseweg 108**
Dit huis is ontworpen door de beroemde Nederlandse architect Gerrit Rietveld. Hij is vooral bekend om het Rietveldhuis in Utrecht en de Rietveldstoel, die tegenwoordig zelfs als bouwpakket te krijgen is. Het huis en de verwilderde tuin zijn in 2003 opgeknapt en nu weer in volle glorie zichtbaar.
- 3 's-Gravenbroekseweg 1**
Deze woning is gebouwd omstreeks 1735 en is een rijksmonument. Van oorsprong was het een herberg. Vanaf 1806 heeft het lange tijd dienst gedaan als burgemeesterswoning. Tot 1917 werd de grote kamer van dit pand verhuurd voor gebruik als 'regthuys' en raadzaal.
De naam 's-Gravenbroek betekent 'het drassige land van de graaf'. Broek is namelijk een ander woord voor moeras of drassig land. Het Reeuwijkse Land was grotendeels land van de graaf van Holland.
- 4 Raadhuisweg 5-9**
Nog een voormalig gemeentehuis, deze is gebouwd in 1918. In 1986 is het verbouwd tot een appartementencomplex. Het uiterlijk is hierbij geheel in oude staat gebleven. Het linker deel van het pand was de voormalige burgemeesterswoning. Naast dit gebouw staat het huidige gemeentehuis.
- 5 Dorpsweg 7**
Dit pakhuis van Vergeer Kaas was voorheen een graanmaalterij van de Coöperatieve Landbouwvereniging St. Catharina. Bij de opening van de graanmaalterij in 1915 is het gebouw ingewijd door de pastoor van het dorp. Het gebouw is nu een gemeentelijk monument.

OBJECTEN LANGS DE ROUTE

- 6 Rooms Katholieke kerk H.H. Petrus en Paulus**
Deze neo-gotische kerk is gebouwd in 1889 en is aan het eind van de vorige eeuw gerestaureerd. De (neo)gotische stijl is onder meer te herkennen aan de spitse bogen. Binnen in de kerk zijn veel heiligen beelden. Het gehele complex van kerk, pastorie, tuin, klooster en school bevindt zich in oorspronkelijke staat en is gemeentelijk monument.
- 7 Oude Begraafplaats Boskoop**
De oude begraafplaats van Boskoop heeft een zeer mooie toegangspoort geheel in de neoclassicistische stijl. Bij deze stijl werden veel zandlopers en doodshoofden gebruikt, om ons te herinneren aan ons tijdelijke bestaan. 'Momento Mori' is een belangrijke spreuk uit deze tijd, wat 'gedenk te sterven' betekent.
Boskoop heeft zijn naam te danken aan de cope-ontginningen die hier na het jaar 1000 hebben plaatsgevonden. Een cope-ontginning is een systematische manier van ontginning, waar grote rechthoekige blokken met een vaste breedte (100 tot 115 m.) en diepte (ongeveer 1250 m.) werden uitgemeten en omgeven door afwateringsstelsels (onder andere sloten) om het veen te ontwateren en daarna in cultuur te nemen.
- 8 Boomkwekerijmuseum**
In deze voormalige woonhuizen is het Boomkwekerijmuseum gevestigd sinds 1981. Het museum laat de historie van Boskoop en de boomkwekerij zien. Het kleinste huisje is ingericht in de stijl van 1895-1900 inclusief een historische kwekerij. Bijzonder is de fundering van dit huisje, die bestaat uit driehoekig gestapelde Friese Turven.
- 9 Rijneveld 153 - De Proeftuin**
De sortimentstuin van het Proefstation in Boskoop toont een enorme verscheidenheid aan gewassen. De gewassen zijn overzichtelijk gerangschikt en voorzien van wetenschappelijke benamingen. De Proeftuin is de hele week gratis te bezichtigen. Een rondleiding met een gids kunt bij de VVV bespreken.

OBJECTEN LANGS DE ROUTE

- 10 Polder Tempel**
Deze droogmakerij (drooggemalen plas) is één van de plassen van het Kleine Plassengebied geweest. Deze plassen zijn in de periode van 1879 tot 1878 drooggemalen. Het grote plassengebied, de Reeuwijkse Plassen, zijn na veel onenigheid niet drooggemaakt. De oorsprong van de opmerkelijke naam van deze polder is onbekend.
- 11 Oud Reeuwijkseweg 15**
Deze boerderij, 'Zomerlust', uit het laatste kwart van de 19e eeuw heeft een halsgevel en een zogenaamd wolfsdak (een dak met een afgekipt puntje aan de voorzijde). Hier woonde en werkte 'het boertje van Reeuwijk', die in zijn tijd bekendheid oogste als kruiden- en wonderdokter.
Reeuwijk is de aanduiding van een wijk met sloten. In oude tijden, werd een sloot, ree genoemd, vandaar Reeuwijk. Voorheen was het Rewic en geleidelijk werd het Reeuwijk, tot er in 1794 de letter U tussen schoof, om welke reden is onbekend. Wie dus historisch juist wil zijn, moet de 'u' weglaten. Er is geprobeerd, om weer Reeuwijk zonder U te schrijven, echter zonder resultaat.
- 12 Streekmuseum Oudheidkamer Reeuwijk**
Streekmuseum Oudheidkamer Reeuwijk is sinds 1989 gevestigd in een oude veenweideboerderij. Deze boerderij dateert uit 1907 en is vrijwel nog geheel intact. In het museum zijn een speciale expositie en video over het Reeuwijkse Land en de makers van dit landschap te zien.
- 13 Het Wapen van Reeuwijk**
Het brasserie-café-restaurant met terras ligt aan de plas Elfhoeven, zodat u met uitzicht op de plas, kunt nagenieten van uw tocht in het Reeuwijkse Land. Notaris D'Aumerielaan 17 - Reeuwijk
Tel. (0182) 39 23 64 - www.wapenvanreeuwijk.nl

